

دانشگاه فرهنگیان
فصلنامه علمی-ترویجی آموزش پژوهی
سال هفتم، شماره بیست و ششم، تابستان ۱۴۰۰

آموزش به شیوه یادگیری سیار و تأثیر آن بر بی‌انگیزی ناشی از همه‌گیری کرونا (چگونه سامان را به یادگیری علاقه‌مند کردم)

رضا شیبانی^۱

دریافت: ۹۹/۱۰/۲۸

پذیرش: ۹۹/۱۱/۲۸

چکیده

بی‌انگیزی یا فاقد انگیزش بودن اشاره به افرادی دارد که هیچ‌گونه انگیزه یا خشنودی و ارزشمندی دورنی یا مشوق‌های بیرونی برای فعالیت‌های خود دریافت نمی‌کنند و در نتیجه از انجام آنها اجتناب می‌کنند. شرایط سخت آموزش در دوره کرونا دانش‌آموزان را نسبت به یادگیری بی‌انگیزه کرده بود. بنابراین، پژوهشی با هدف آموزش به شیوه یادگیری سیار و تأثیر آن بر بی‌انگیزی دانش‌آموز نسبت به مدرسه انجام شد. روش تحقیق از نوع اقدام‌پژوهی و مطالعه بر روی دانش‌آموز مقطع ابتدایی منطقه اشترینان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۹۹ بود. در مورد بی‌انگیزی که مشکل دانش‌آموز خاصی بود اطلاعاتی از طریق مشاهدات، مصاحبه و پرسش‌نامه جمع‌آوری شد و اطلاعات به‌دست‌آمده با استفاده از شیوه‌ی توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و پس از جمع‌بندی، رابطه بین یادگیری سیار و انگیزه تأیید شد. آن‌گونه که نتایج این پژوهش نشان داد یادگیری سیار که از طریق فناوری‌های نوین انجام شده است تأثیر بسزایی در شکل‌گیری انگیزه داشته و می‌تواند بی‌انگیزی دانش‌آموز از مدرسه را کاهش دهد.

کلید واژه‌ها: بی‌انگیزی، یادگیری سیار، همه‌گیری کرونا، دانش‌آموز، فناوری، مدرسه.

مقدمه

تحقیقات نشان داده نوآوری آموزشی و ایجاد تحول در نظام آموزشی و پرورشی بدون همراهی و پذیرش استادان میسر نیست. به اعتقاد نیومن رشد سریع روند فناوری این انگیزه را ایجاد کرده است که مدارس خودشان را با آن منطبق سازند. فناوری می‌تواند شرایط آموزش را از حالت معلم‌محور به

۱. دبیر آموزش و پرورش شهر بروجرد، ایران، rezasheybani1996@yahoo.com

دانش آموز محور تغییر دهد و یادگیری اکتشافی را ترغیب نماید. سالمون می نویسد فناوری باعث تغییر تفکر، اصلاح اشتباهات، خلاصه کردن حقایق برای اداره اطلاعات و کار مشارکت جویانه می شود. فناوری فعالیت هایی را موجب می شود که بر اساس آن دانش آموزان قادر می شوند معلومات، فهم و توانایی خود را با تأکید بر فرایند یادگیری نشان دهند. فناوری اطلاعات پارادایمی است که در تغییر و تحول در آموزش و پرورش نقش اساسی و پایداری داشته و دارد. این پارادایم برای تعیین روش های انجام امور آموزشی به شیوه ای تکرار شونده و پیش رونده به کار می رود (بابایی، ۱۳۸۲). کروتی معتقد است که نقش معلم انتقال دانش و معلومات به دانش آموزان نیست بلکه بیشتر طراحی تجارب یادگیری است، نقش معلم عبارت است از آزمون فرایند یادگیری و تفکر، جمع آوری، ثبت و ضبط و تحلیل داده ها، تدوین و آزمون فرضیه ها و مفهوم سازی معانی. فناوری نه یک غایت است و نه یک ترکیب. فناوری شامل تمام ابزارهای پیشرفته برای اصلاح، بهبود و بهینه سازی، تحول تدریس و افزایش یادگیری می باشد. فناوری بایستی به عنوان بخشی از برنامه های مدرسه برای حرکت به سوی استانداردهای علمی در نظر گرفته شود (زارعی زوارکی، ۱۳۸۵).

از آنجاکه می توان گفت نیروی انسانی سرمایه عظیمی است برای پیشرفت علم و فناوری در جهان، اکثر کشورها از همان ابتدا، کودکان خود را با روش های صحیح تعلیم و تربیت برای آینده آموزش می دهند که هرگونه سهل انگاری در این مورد نه تنها باعث می شود که این نیروهای باارزش تباه بشوند، بلکه ممکن است آموزش های ناصحیح، آنها را به عاملی برای شکست و نابودی تبدیل کند. مسئولان کشوری ما (به خصوص نهاد آموزش و پرورش) هم به تبعیت از آنها سعی دارند تا آموزش صحیح را از همان دوران کودکی به فرزندان این مرز و بوم ارائه دهند تا هم برای خودشان، هم برای جامعه و در وهله ی آخر هم برای کل جهان سودمند باشند. البته در این مسیر هم کارهای زیادی انجام گرفته که نتیجه ی آن هم در جاهایی که آموزش به خوبی داده شده، پیداست؛ اما متأسفانه دیده می شود که در برخی موارد در بعضی نقاط کشور آن گونه که باید به آموزش دانش آموزان توجه شود، نشده و باعث دلزدگی بسیاری از آنها از درس و مدرسه گشته است که نتایج زیان بار آنها ملموس و آشکار است.

یکی از موانع آموزش مفید و کارآمد در کشور ما، ترس و هراس های نابجایی است که بیشتر در دانش آموزان دوره ی ابتدایی از آموزگاران و معلمان آنها وجود دارد. اکنون که متوجه شده ایم چنین مشکلی در جامعه ی ما وجود دارد، هرکسی به نوبه خود وظیفه دارد در جهت هموارسازی این مشکل بزرگ دست به کار شود. ما هم وظیفه خود دانستیم که برای رفع چنین مشکلی که در یکی از مناطق

کوچک کشورمان وجود دارد راه‌حلی پیدا کنیم تا حداقل ترس دروغین یک کودک را برطرف سازد. در رویکرد سازنده‌گرایی، رایانه به‌عنوان ابزار گردآوری و سازمان‌دهی اطلاعات استفاده شده و آنچه را فراگیران آموخته‌اند به نمایش می‌گذارد. در این بخش، یادگیرنده در حکم جست‌وجوگر فعال، اطلاعات خود را از طریق فرایند گردآوری اطلاعات جدید، اصلاح و روزآمد می‌کند (شیخ‌زاده و مهرمحمدی، ۱۳۸۳). به عقیده اکثر کسانی که از اصطلاحات آموزشی با کاربرد رایانه طرفداری می‌کنند، اذعان می‌شود یادگیری باید از دیدگاه ساختن‌گرایی متأثر شود. به نظر ذوفن^۱ (۲۰۰۶) فناوری‌های الکترونیکی می‌توانند جزء لاینفک روش‌های یادگیری بر اساس ساختن‌گرایی باشند و به‌عنوان عناصر مهم تحولات در کلاس درس که حیاتی‌ترین محل تغییر و تحول است، انجام‌وظیفه کنند. بیشتر روان‌شناسان امیدوارند که مکتب سازنده‌گرایی منجر به تولید نرم‌افزارهای آموزشی بهتری شود. آنها روی محیط‌های یادگیری واقعی نامحدود تأکید دارند که در آن دانش‌آموزان به‌طور شخصی بتوانند فهم و دانش قابل انتقال و معنادار خود را گسترش دهند (اسکوایر^۲، ۱۹۹۹).

یک شیوه از آموزش الکترونیکی استفاده از فناوری‌های سیار است که در آن، ابزارهای قابل حمل به شبکه‌های عمومی آموزشی متصل می‌شوند و مفهومی به نام یادگیری سیار^۳ را تشکیل می‌دهند بالاسوندارام و رامادوس^۴، (۲۰۰۸). منعطف بودن بالای فناوری سیار، شرایطی را برای آموزش‌دهنده و فراگیر در جهت نیل به هدف‌های آموزشی فراهم می‌سازد (اتول^۵، ۲۰۰۴). در تعریفی، یادگیری سیار، ارسال و انتقال یادگیری از طریق ابزارهای سیار همچون رایانه‌ها، گوشی همراه و... به فراگیران ذکر شده که از طریق آن عملکرد فرایند آموزش را در هر نقطه آسان می‌نماید. نیز به فراگیران یاد می‌دهد تا در یادگیری، آن چیزی را می‌خواهند، در جایی که می‌خواهند و در زمانی که می‌خواهند، داشته باشند (بول جی^۶، ۲۰۰۷). فناوری تلفن همراه یکی از این نمودهای فناوری اطلاعات و ارتباطات است که مانند سایر فناوری‌های ارتباطی به حوزه آموزش راه یافته و به‌عنوان آموزش مبتنی بر تلفن همراه مطرح شده است (وانگ و رایو^۷، ۲۰۰۹). این وسیله ارتباطی توانسته شیوه سنتی آموزش حضوری را تغییر دهد و از آموزش تعریف تازه‌ای ارائه نماید. همچنین زمینه یادگیری فراگیران را در منزل، محل کار و مسافرت از

1. Zoofan
2. squires
3. M-Learning
4. Balasundaram.& Ramadoss
5. Attewell
6. Bull G
7. Wang & Ryu

لحاظ زمانی و مکانی هموار کرده و بسیاری از محدودیت‌ها و ناکارآمدی‌ها را برطرف سازد. این وسیله ارتباطی و اطلاعاتی به سبب ویژگی‌های خاص خود از جمله تکنولوژی مخابراتی، مینیاتوری، انباشت و دریافت، نمایش و کنترل، انعطاف‌پذیری زمانی و مکانی، تمرکززدایی، ناهمزمانی... می‌تواند نقش فراوانی در آموزش ایفا نماید (فخرایی، ۱۳۸۶).

بیان مسأله

از آنجا که این تحقیق در دوره همه‌گیری کرونا بوده است و آموزش‌ها به صورت ترکیبی از حضوری و مجازی یا گاهی به صورت کاملاً مجازی انجام شده، با توجه به مطالبی که بیان شد مسأله ما به این طریق نمود پیدا می‌کند که دانش آموز دچار نوعی بی‌انگیزگی از مدرسه و آموزش گشته است. حال به دنبال آن هستیم تا با یک اقدام پژوهی درایم «چگونه می‌توان بی‌انگیزگی دانش آموز نسبت به مدرسه را در دوره کرونا کاهش دهیم و شاید نهایتاً به طور کامل از بین ببریم».

توصیف وضعیت موجود

دانش آموز مورد نظر ما سامان نام دارد که در پایه سوم دبستان مشغول به تحصیل است. این دانش آموز حدود ۸ سال سن دارد و از لحاظ قد و وزن نرمال است. رنگ پوست، سفید با موها و چشمانی سیاه و پوششی که معمولاً متناسب با شرایط یک دانش آموز عادی است. به طور کلی به نظر می‌رسد که سامان از لحاظ جسمی و ظاهری هیچ گونه مشکل خاصی ندارد. اما با توجه به رفتارهایی که معمولاً در محیط مدرسه و بیشتر در کلاس درس از خود بروز می‌دهد، به نظر می‌رسد او از لحاظ روحی و روانی تا حدودی دچار نوعی بی‌انگیزگی است. تعدادی از نمونه‌های بارز این مشکل عبارت‌اند از: ۱- غایب بودن مکرر در کلاس‌های مجازی؛ ۲- نداشتن انگیزه از انجام فعالیت‌های کلاس مجازی؛ ۳- بیش از حد ساکت بودن در کلاس درس؛ ۴- کم توجهی در کلاس؛ ۶- داشتن لکنت زبان هنگام صحبت کردن، به ویژه با آموزگار (البته با توجه به مشاهدات، این شرایط بیشتر در محیط مدرسه و کلاس درس نمود می‌کند) و ۷- غیبت‌های مکرر و طولانی. درنهایت با توجه به موارد بیان شده و مشاهدات (مثلاً بعد از شروع فرایند آموزش در کلاس تمایل و رغبتی به یادگیری مطالب ندارد و به ساعت خود نگاه می‌اندازد) و با مصاحبه از وی، مشخص شد فعالیت‌های کلاس و مدرسه برای او جذاب نبوده و احساس می‌کند زمان به آهستگی می‌گذرد. بنابراین، پژوهشگر به این نتیجه رسید که نوعی بی‌انگیزگی در او وجود دارد که تا حدودی او را از شرایط نرمال دور کرده است. بعد از مشاهده‌ی این شرایط در سامان پژوهشگر بر آن شد تا در یک اقدام

عملی تا جایی که می‌تواند به او کمک کند. چون بیشتر این شرایط سامان فقط در کلاس درس بود؛ پس می‌توان نتیجه گرفت که این بی‌انگیزگی، ناشی از کلاس و محیط یادگیری و مدرسه است.

پرسش‌های پژوهش

این پژوهش در پی یافتن پاسخی برای پرسش‌های زیر است:

- ۱- نقش و تأثیر فناوری آموزشی به شیوه سیار در فرایند یاددهی و یادگیری چگونه و تا چه اندازه می‌باشد؟
- ۲- این نقش و تأثیر در مراحل یاددهی و یادگیری دوره‌ها و پایه‌های ابتدایی چگونه است؟
- ۳- آیا به طریق مقایسه‌ای می‌توان کیفیت و کمیت تأثیر فناوری‌های آموزشی را در مدارس و مراحل یاددهی یادگیری به دانش‌آموزان مورد سنجش قرار داد؟
- ۴- فناوری‌های آموزشی تا چه میزان و چگونه بر سطح علاقه‌مندی، سطح تحصیلی و میزان توجه دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد؟

روش پژوهش

روش به کار رفته در پژوهش توصیفی و کتابخانه‌ای می‌باشد و تحقیق به صورت اقدام پژوهشی است. مطالعه بر روی یک دانش‌آموز مقطع ابتدایی در منطقه اشریتان و در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۹۹ انجام گرفته و پژوهشگر از طریق نمونه‌برداری در دسترس، دانش‌آموز را به‌عنوان نمونه آماری، برگزیده است.

گردآوری اطلاعات

بی‌انگیزگی چیست؟

بی‌انگیزگی یا فاقد انگیزش بودن به افرادی اشاره دارد که هیچ‌گونه ارزشمندی دورنی یا مشوق‌های بیرونی - برای فعالیت‌های خود دریافت نمی‌کنند و در نتیجه از انجام آنها اجتناب می‌کنند (حیدرئی و همکاران، ۱۳۹۴). در این نظریه فرض بر آن است که انسان از بدو تولد یک تمایل ذاتی برای تحریک و یادگیری دارد که از سوی محیط حمایت می‌شود، این تمایل ذاتی که همان انگیزش است وابسته به ارضای سه نیاز روان‌شناختی صلاحیت^۱، استقلال عمل^۲ و تعلق^۳ است (دسی و رایان، ۲۰۱۲).

1. competence
2. autonomy
3. relatedness
4. Deci& Ryan

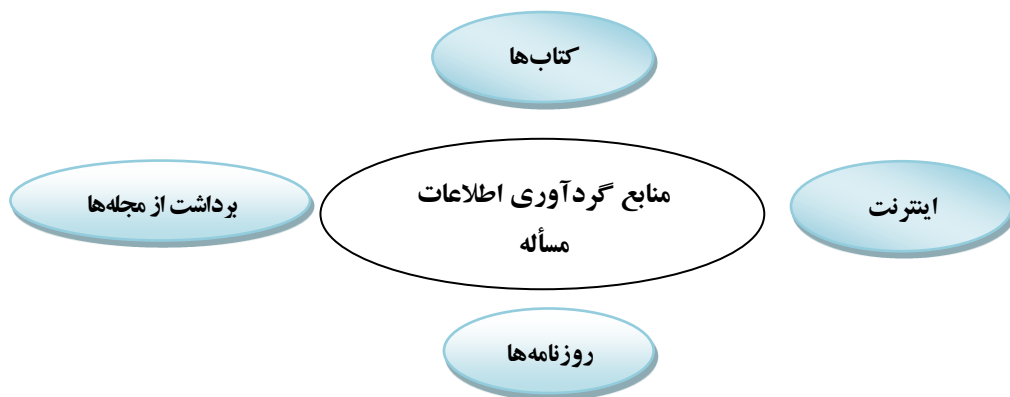
هر کسی ممکن است چنین شرایطی را طی زندگی تحصیلی خود تجربه کرده باشد که پس از شروع کلاس و فرایند آموزش تمایل خود را برای ادامه جلسه کلاس از دست بدهد و رغبتی وجود نداشته باشد. می‌خواهد کاری کند، اما نمی‌تواند. از منظر روان‌شناختی، حالات یادشده برخی از نشانگانی هستند که برای اشاره به احساس دلزدگی یا ملالت در افراد به کار گرفته می‌شود (پکران و همکاران، ۲۰۱۱).^۱

بی‌انگیزگی نوعی هیجان است که شامل مؤلفه‌های فیزیولوژیکی، عاطفی، شناختی و نشانگر است. در بدو امر به نظر می‌رسد که دلزدگی یک هیجان زودگذر است، اما مرور پیامدهای گزارش شده بی‌انگیزگی در پژوهش‌های تجربی متعدد، تأمل برانگیز است. بی‌انگیزگی تحصیلی می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند ویژگی‌های یادگیری، شخصیت، سازگاری اجتماعی و هوش هیجانی باشد. بی‌انگیزگی به‌طور گسترده‌ای از تحقیق تجربی و نظری در زمینه سهم هیجان‌ات در تعلیم و تربیت ایران و جهان کنار گذاشته شده است. بنابراین با توجه به این که بی‌انگیزگی در میان دانش‌آموزان ابتدایی بسیار شایع است و در حین یادگیری و موقعیت‌های کلاسی به کرات تجربه می‌شود، فهم پیشایندهای آن از طریق یک مدل علی ضروری می‌نماید (فروردین و ایلون کشکولی، ۱۳۹۷).

راهکارهای مقابله با مشکل کمبود انگیزش یادگیری

عناصر بنیادی چون، جامعه و خانواده و فرهنگ و متغیرهای آموزشی، ویژگی‌های معلم و یادگیرنده به‌طور کلی در انگیزش دانش‌آموزان مؤثرند. این عناصر وقتی به‌صورت کامل مورد استفاده قرار بگیرند در افزایش انگیزه دانش‌آموزان تأثیرگذارند (موسوی نسب، ۱۳۸۸).

کمبود انگیزش دانش‌آموزان و کمبود علاقه آنان به یادگیری، با شکست‌های پی در پی قبلی در درس‌های مشابه درس جدید در ارتباط است. بنابراین، مهم‌ترین راه این است که رفتارهای ورودی شناختی دانش‌آموزان را افزایش داده و کیفیت آموزش را نیز بهبود ببخشیم. این اقدام‌ها سبب افزایش یادگیری و کامیابی دانش‌آموز در درس‌ها می‌گردد. این کامیابی موجب می‌شود که یادگیرنده به تدریج به تصور مثبت‌تری از توانایی‌های خود دست یابد. این خود علاقه و انگیزه یادگیری او را افزایش می‌دهد (سیف، ۱۳۹۶).

نمودار شماره ۱

یافته‌های پژوهش

گردآوری شواهد (۱)

در دوره همه‌گیری کرونا آموزش‌ها گاهی به صورت مجازی و در مواردی به صورت حضوری انجام می‌گرفت. بعد از مشاهده دانش‌آموز در محیط‌های مختلف از قبیل مدرسه، کلاس درس، هنگام رفت و آمد با سایر دانش‌آموزان در محوطه مدرسه، صحبت با والدین و دوستان او، بررسی وضعیت تحصیلی او در سال‌های گذشته و همچنین نظر خواستن از یکی از معلمان سال‌های گذشته او، این نتایج به دست آمد:

الف) مشاهدات شخصی: با مشاهده مستقیم سامان در محیط مدرسه و کلاس درس اطلاعاتی در مورد او به دست آمد از جمله این که سامان در کلاس درس همیشه احساس بدی می‌کند؛ به خوبی به مسائل درسی به خصوص به صورت شفاهی پاسخ گو نیست، اما عملکرد او در آزمون‌های کتبی تا حدودی بهتر است؛ گاهی هنگام صحبت کردن شروع به گریه‌های بی‌مورد می‌کند؛ گاهی از مدرسه فرار می‌کرد یا به مدرسه نمی‌آمد و یا دیر می‌آمد. یکی دیگر از نشانه‌هایی که ما را به وجود بی‌انگیزگی در او مطمئن می‌ساخت این بود که هنگامی که مورد ارزشیابی قرار می‌گرفت دچار لکنت زبان می‌شد؛ اما در محیط بیرون از کلاس مثلاً حیاط مدرسه اصلاً به نظر نمی‌رسید که سامان چنین شرایطی داشته باشد. او حتی معمولاً در بازی‌های گروهی، سرگروه بوده و گاهی دانش‌آموزان بزرگ‌تر از خودش را هم اذیت می‌کرد و شاهدهی بر این که در خارج از کلاس بی‌انگیزگی آنچنانی داشته باشد، به چشم نمی‌آمد.

ب) نظر والدین: والدین این دانش‌آموز به‌طور مشترک اذعان داشتند که سامان در خانه بسیار فعال بوده و مداوم با اعضای خانواده در ارتباط است؛ اما گاهی مواقع با بیان این مطلب که به درس علاقه ندارم و مطالب برایم کسل‌کننده است به مدرسه نمی‌رود.

ج) دوستان: در این مدرسه تنها می‌شد از یکی از دانش‌آموزان اطلاعاتی کامل در مورد سامان به دست آورد؛ دانش‌آموزی کلاس پنجمی که در هر دو سال گذشته‌ی تحصیل سامان با او در یک مکان مشغول به تحصیل بوده است. صحبت‌های او به‌صورت خلاصه این بود که سامان دانش‌آموز باادبی است، ولی در درس‌هایش ضعیف است و چون معلمان سال‌های گذشته همیشه از شیوه سخنرانی در درس‌های‌شان استفاده می‌کردند سامان نسبت به کلاس بی‌رغبت شده است.

د) خود دانش‌آموز: چون دانش‌آموز در کلاس خیلی کم صحبت می‌کرد و با توجه به نشانه‌هایی که پیش از این دال بر بی‌انگیزگی او در کنار آموزگار و کلاس درس ذکر شد، از یک پرسش‌نامه کوتاه استفاده شد که سؤالات و پاسخ‌های آن در ادامه خواهد آمد. شایان ذکر است این پرسش‌نامه بین هر پنج نفر توزیع شد و از آنها خواست شد که با دقت تمام و با توجه به آنچه در ذهن خودشان دارند، جواب بدهند. دلیل این که در پرسش‌ها دوست داشتن سال‌های تحصیلی تا پایان دوره ادامه داده شد، این بود که دانش‌آموز شک نکند که این پرسش‌نامه فقط برای او بوده است. همچنین در دست داشتن نظر بقیه دانش‌آموزان سبب شد پژوهشگر بهتر عمل کند.

۱- تا چه اندازه مدرسه را دوست دارید؟ الف) زیاد ب) تا حدودی* ج) کم د) دوست ندارم

۲- معلم خود را تا چه اندازه دوست دارید؟ الف) زیاد ب) تا حدودی* ج) کم د) دوست ندارم

۳- پدر و مادر خود را تا چه اندازه دوست دارید؟ الف) زیاد* ب) تا حدودی ج) کم د) دوست ندارم

۴- تا چه اندازه از درس خواندن و باسواد شدن خوششان می‌آید؟ الف) زیاد* ب) تا حدودی ج) کم

د) دوست ندارم

۵- سال اول دبستان خود را تا چه اندازه دوست دارید؟ الف) زیاد ب) تا حدودی ج) کم* د) دوست

ندارم

۶- سال دوم دبستان خود را تا چه اندازه دوست دارید؟ الف) زیاد ب) تا حدودی* ج) کم د) دوست

ندارم

۷- سال سوم دبستان خود را تا چه اندازه دوست دارید؟ الف) زیاد ب) تا حدودی* ج) کم د) دوست

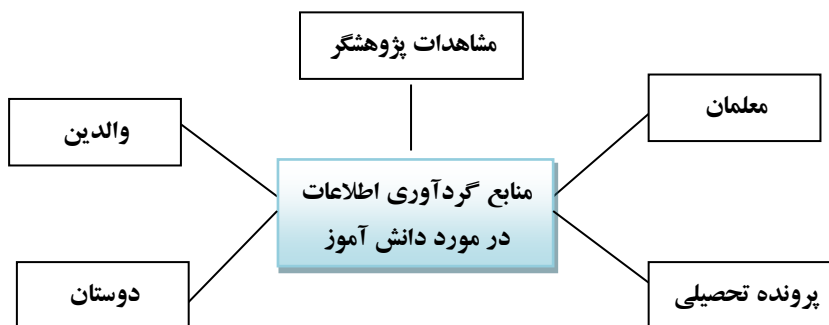
ندارم

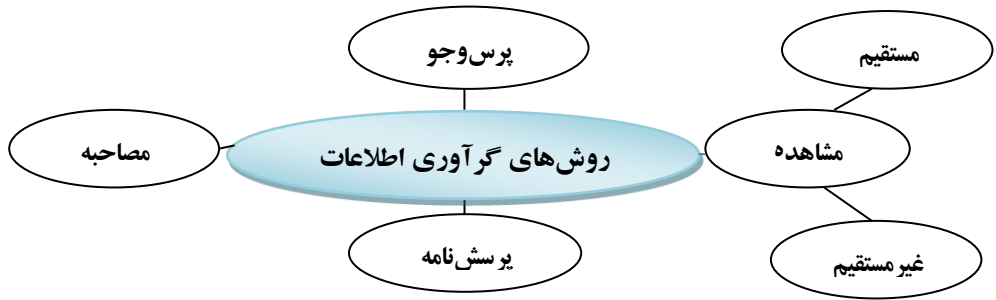
- ۸- سال چهارم دبستان خود را چه قدر دوست دارید؟ (الف) زیاد ب) تا حدودی ج) کم د) دوست ندارم
- ۹- سال پنجم دبستان خود را چه قدر دوست دارید؟ (الف) زیاد ب) تا حدودی ج) کم د) دوست ندارم
- ۱۰- تا چه اندازه آموزش از طریق گوشی همراه و فناوری را دوست دارید؟ (الف) زیاد* ب) تا حدودی ج) کم د) دوست ندارم
- ۱۱- تا چه اندازه دوست دارید ساعاتی از آموزش در کلاس‌مان از طریق فناوری‌ها انجام گیرد؟ (الف) زیاد* ب) تا حدودی ج) کم د) دوست ندارم
- ۱۲- آیا دوست دارید از طریق گوشی همراه درس بخوانید؟ بله

۵) **پرونده‌ی تحصیلی:** پرونده‌ی تحصیلی او در کلاس اول نشان‌دهنده‌ی این بود که در این پایه از لحاظ درسی مشکل داشته است؛ و پرونده کلاس دوم او هم حاکی از همین موضوع بود، اما در حد کمتر.

و) **یکی از معلمان سال‌های گذشته:** این همکار گرامی و دلسوز که آموزگار پایه‌ی اول او بود، در مورد سامان ابتدا حاضر نبود چیزی بیان کند، اما با اصرار و خواهش از او خواسته شد تا در مورد سامان در سالی که پیش او مشغول به تحصیل بوده اطلاعاتی بدهد. این معلم اطلاعات بسیار کوتاهی در اختیار پژوهشگر قرار داد؛ از جمله این که این دانش‌آموز در درس‌هایش ضعیف بوده است تا جایی که قرار بوده در پایه اول مردود شود، اما به اصرار اولیا و با توجه نظام ارزشیابی جدید آموزش و پرورش ایران، معلم او را علی‌رغم میل باطنی خودش به پایه بالاتر منتقل کرده است. همچنین از او سؤال شد که آیا در آموزش‌های خود از فناوری‌های الکترونیک استفاده می‌کرده است یا خیر که پاسخ منفی بوده.

نمودار شماره ۲

نمودار شماره ۳

تجزیه و تحلیل اطلاعات

با توجه به اطلاعات و شواهدی که پیرامون مسأله و دانش آموز به دست آمد، می‌توان گفت تناقضات رفتاری سامان در محیط‌های مختلف به خصوص در فضای کلاس و فضای خارج از کلاس نشان‌دهنده‌ی آن است که او از حاضر شدن در کلاس درس اجتناب می‌ورزد و علاقه‌ای به فرایند آموزش و یادگیری دروس ندارد. کودک به جای این که از همان اول مدرسه را جایی امن و لذت‌بخش و معلم را شخصی مهربان و دلسوز ببیند، در ذهن خودش از مدرسه جایی کسل‌کننده ساخته است. از شرایط سامان برمی‌آید که برگرداندن او به حالت عادی کاری سخت و طاقت‌فرسا، اما امکان‌پذیر باشد؛ زیرا چنین شرایطی از ابتدای زندگی او وجود نداشته، بلکه بعد از ورود به کلاس درس دچار این مشکل شده است. مهم‌ترین نتیجه‌ای که محقق به آن دست یافت حاکی از شرایط سخت آموزش و برقراری ارتباط انگیزاننده معلم و دانش‌آموز در این دوره طاقت‌فرسای ناشی از همه‌گیری کرونا بوده است. در واقع معلم باید طوری پیش می‌رفت که رغبت دانش‌آموزان به یادگیری و آموزش را محقق می‌ساخت.

اجرای راه‌حل

بالاخره بعد از سپری کردن مراحل بالا نوبت به آن رسید تا برای این دانش‌آموز که بنا به دلایلی دچار بی‌انگیزگی است کاری کنیم تا بتوانیم او را به آینده امیدوار سازیم و او را از خطرهای احتمالی دور کنیم. همچنین کاری کنیم که از بدبینی و بی‌انگیزگی او نسبت به کلاس درس و محیط یادگیری تا حدی کاسته شود و با پیگیری بالاخره از بین برود. راهکارهایی که معلم برای تغییر وضعیت دانش‌آموز اجرا کرده به شرح زیر است:

- ۱- برای اولین قدم، از سامان و دیگر دانش‌آموزان خواسته شد در پایان هفته فیلم‌های آموزشی مربوط به مطالب تدریس شده را که معلم از طریق گوشی همراه ارسال کرده بود مشاهده کنند و گزارشی از آنها تهیه نمایند.
- ۲- معلم برای آنها تصاویری از طریق موبایل ارسال کرد و حین آموزش‌های مجازی از آنها خواسته شد جملاتی در مورد آنها بنویسند.
- ۳- مداوم از طریق بازخوردها و ارزشیابی‌های مجازی تکالیف آنها را بررسی شد و نکات قوت و ضعف در خصوص فعالیت‌هایشان گوشزد شد.
- ۴- معلم، تعدادی بازی‌ها و مسابقات مجازی طراحی نمود و دانش‌آموزان را تشویق به انجام آنها کرد.
- ۵- معلم، خود را در سرگرمی‌ها و فعالیت‌های گروهی آنان شرکت می‌داد.
- ۶- از طریق فضای مجازی ارتباط برقرار می‌شد. از سامان و دیگر دانش‌آموزان خواسته شد، برای رفع اشکال از طریق فضای مجازی با معلم خود ارتباط داشته باشند. بعد از مدتی معلم دریافت که او بیشتر با معلم ارتباط برقرار می‌کند.
- ۷- از فناوری‌های نوین و الکترونیکی برای آموزش استفاده شد. محقق، در مواقعی که آموزش‌ها به‌صورت مجازی بود مطالبی را به‌صورت الکترونیکی برای آنان فراهم کرده و در اختیار آنها می‌گذاشت.

گردآوری شواهد (۲)

بعد از مدت کوتاهی از اجرای راه‌حل‌ها، محقق مجدداً شروع به جمع‌آوری اطلاعات و شواهد در مورد دانش‌آموز کرد. این بار هم تا حدودی مثل گردآوری اطلاعات و شواهد (۱) کار ادامه پیدا کرد. در این مرحله چنین اطلاعاتی حاصل گردید.

الف) مشاهدات محقق: بعد از اجرای راه‌حل‌ها و حضوری شدن بخشی از فرایند آموزش، پژوهشگر متوجه شد دانش‌آموز، همیشه سر موقع و بدون تأخیر مطالب آموزشی را می‌دهد. دیگر بی‌انگیزگی در او دیده نمی‌شود و اگر وجود داشت به مقدار خیلی کم که باز هم طبیعی به نظر می‌رسید. از همه مهم‌تر تلاش او برای نشان دادن خودش چند برابر شده بود و در مجموع بسیاری از مشکلاتی که در اوایل داشت به‌شدت کم شده بود و بسیاری از آنها هم از بین رفته بودند.

ب) نظر والدین: در نظرخواهی که از مادر او، تأکید داشت که مدتی است که درس‌خوان‌تر شده، شیطنت‌های او کمتر شده و همچنین شاداب‌تر و منظم‌تر است و اوست که برای رفتن به مدرسه با بچه‌ها هماهنگی می‌کند.

ج) نظر دوستان: آنها عقیده داشتند که سامان مهربان‌تر شده و کمتر با آنها جرّ و بحث می‌کند. او به مسائل درسی بیشتر اهمیت می‌دهد و مداوم در مورد مسائل درسی از آنها پرس‌وجو می‌کند.

د) نظر سامان: باز همان پرسش‌نامه اولیه در اختیار او قرار گرفت که این بار پاسخ‌ها شگفت‌انگیز بود. از پاسخ‌های او برداشت می‌شد که نظر او به کلی در مورد معلمان و کلاس و مدرسه تغییر کرده است. پاسخ‌های او در مورد هر سؤال به ترتیب زیر بود:

۱- زیاد ۲- زیاد ۳- زیاد ۴- زیاد ۵- زیاد ۶- زیاد ۷- زیاد ۱۰- تمام معلم‌ها ۱۱- زیاد ۱۲- زیاد.

بحث و نتیجه‌گیری

پاپ‌زن و سلیمانی (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای به مقایسه تأثیر دو روش آموزش از طریق تلفن همراه و سخنرانی بر میزان یادگیری هنرجویان پرداختند. نتایج مطالعات آنها همبستگی آموزش از طریق فناوری را بر میزان یادگیری تأیید نمود. سلیمی (۱۳۸۷) در تحقیقی نقش رسانه‌ها و وسایل آموزشی در فرایند یاددهی-یادگیری را مؤثر دانسته و بر آنها تأکید داشته است. نعیمی حسینی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به نقش یادگیری تلفیقی و تأثیر آن بر انگیزه تحصیلی و رضایتمندی دانشجویان اشاره کرده‌اند و آموزش از طریق فناوری‌ها را عامل مهمی در انگیزه تحصیلی می‌دانند. آیتی و سارانی (۱۳۹۱) تأثیر روش آموزش از طریق تلفن همراه را بر انگیزش و نگرش دانشجویان زبان انگلیسی، نشان داده و رابطه معنادار مثبتی بین آنها کشف نموده‌اند. یافته‌های این بخش از پژوهش با مطالعات همسو بوده است و آنها در مطالعات خود نشان دادند رسانه‌های آموزشی محیطی تعاملی برای فراگیران به وجود می‌آورد که می‌تواند انگیزه آنان را افزایش دهد. همچنین نتایج تحقیق حاضر با نتایج آلکاتانی^۱ (۲۰۰۱)، جیموینیس و کومیس^۲ (۲۰۰۰)، دلاکال فیسونی^۳ (۲۰۰۱)، همسو است. یافته‌های این پژوهشگران نیز رابطه‌ی معنادار استفاده از فناوری‌های آموزشی را در افزایش انگیزه تحصیلی، رغبت و علاقه دانش‌آموزان تأیید می‌کند.

1. Al-Kahtani
2. Jimoyiannis & Komis
3. Dela Cal-Fasoni

فناوری‌های آموزشی که از نمونه آنها می‌توان به گوشی همراه اشاره نمود، ارتباط را در محیط یادگیری و آموزش تسهیل می‌نماید. استفاده از رسانه‌های آموزشی به منظور سهولت در استفاده انفرادی از آنها و همچنین حمل و نقل راحت، سبب شده است یادگیری برای یادگیرندگان مهیج‌تر جلوه کند. همان‌طور که از پیشینه پژوهش مشخص است یادگیری سیار که از طریق آموزش‌های الکترونیکی صورت می‌گیرد، محیط یادگیری را پویا و جذاب می‌سازد و از این طریق سبب جذب فراگیران به فرایند آموزش می‌گردد. در واقع این شیوه از آموزش، محرک‌هایی را دارد که فرایند آموزش و یادگیری را بهبود می‌بخشد و از این طریق سبب افزایش انگیزه تحصیلی فراگیران نسبت به یادگیری می‌شود. بنابراین به دلیل ویژگی‌های خاص این شکل از یادگیری، کار تدریس معلمان باید با وسایل تعاملی همراه باشد تا در جهت افزایش انگیزه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و کاهش ترس آنها در مدرسه مؤثر واقع گردد. پس، ضرورت دارد یادگیری به این شیوه جزئی از برنامه درسی در نظام آموزشی باشد. با توجه به این که کاربرد تلفن همراه از طریق بالا بردن اعتمادبه‌نفس، انگیزه و بهبود نگرش‌های شاگردان، سبب بالا رفتن اشتیاق آنان در شرکت در فرایند آموزش و یادگیری می‌شود، معلمان باید به تغییر از شکل سنتی به سمت استفاده از شیوه‌های نوین همت گمارند. شایسته است متولیان نظام آموزشی، فناوری‌های نوین را در بخشی از برنامه‌ریزی‌های آموزشی خود قرار دهند.

پیشنهادها

- محقق، ضمن تأیید موارد فوق در استفاده از آموزش به شیوه سیار، در این خصوص پیشنهادهایی دارد:
- به جنبه‌های کاربردی استفاده از گوشی همراه توجه شود.
  - دانش‌آموزان خود را به استفاده صحیح از فناوری‌ها عادت دهند.
  - در اوقات فراغت، دانش‌آموزان آموزش‌های خود را از طریق گوشی همراه دنبال نمایند.
  - گوشی همراه به‌عنوان ابزار کمک آموزشی تلقی شود.
  - از والدین خواسته شود آموزش‌های تعاملی معلم و دانش‌آموز از طریق فناوری‌ها را در نظر بگیرند.
  - شرایط استفاده از آموزش‌های نوین را برای دانش‌آموزان خود فراهم نمایند و آموزش‌های سنتی را کمتر به کار بگیرند.
  - یادگیری سیار مکمل آموزش‌های معلمان است و تناقضی با آموزش حضوری ندارد.

منابع

- آیتی، محسن و هادی سارانی (۱۳۹۱). «تأثیر روش آموزش از طریق تلفن همراه بر انگیزش و نگرش دانشجویان زبان انگلیسی»، *نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش*، سال هفتم، جلد ۷، شماره ۱، پاییز
- بابائی، محمود (۱۳۸۹). *مقدمه‌ای بر یادگیری الکترونیکی*. تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران.
- پاپ زن، عبدالحمید و عادل سلیمانی (۱۳۸۹). «مقایسه تأثیر دو روش آموزش از طریق تلفن همراه و سخنرانی بر میزان یادگیری هنرجویان». *مجله فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*. سال ۱. شماره ۱
- تافلر، الوین (۱۳۷۳). *شوکت آینده*، ترجمه حشمت‌الله کامرانی، تهران: چاپخانه گلشن.
- حق جو، محمدحسین (۱۳۷۵). *ترس و دلهره*. چاپ اول. قم: انصار المهدی.
- حیدرئی، علیرضا و همکاران (۱۳۹۴). «رابطه انگیزش تحصیلی و انگیزه پیشرفت با محیط آموزشی دانشجویان دختر»، *فصل‌نامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ*، سال ششم، شماره ۲۴، صص ۹۵-۱۰۷.
- زارعی زوارکی، اسماعیل و ایرج عوض‌زاده (۱۳۸۵). *تحلیل و ارزشیابی محتوای چندرسانه‌ای‌های آموزشی درس زبان انگلیسی پایه دوم راهنمایی بر اساس اصول طراحی چندرسانه‌ای مایر*. روان‌شناسی تربیتی. شماره ۴.
- سیف، علی اکبر (۱۳۸۹). *روش‌های یادگیری و مطالعه*. تهران: دوران.
- سیف، علی اکبر (۱۳۹۶). *روان‌شناسی پرورشی*. تهران: دوران.
- سلیمی، داوود (۱۳۸۷). «نقش رسانه‌ها و وسایل آموزشی در فرایند یاددهی-یادگیری». *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه تهران.
- شیخ‌زاده، مصطفی و محمود مهرمحمدی (۱۳۸۳). «نرم‌افزار آموزش ریاضی ابتدایی بر اساس رویکرد سازنده‌گرایی و سنجش میزان اثربخشی آن»، *فصل‌نامه نوآوری‌های آموزشی*، شماره ۹، سال سوم، پاییز.
- فروردین، سمیه و فاطمه ایلون کشکولی (۱۳۹۷). «رابطه انگیزه پیشرفت تحصیلی و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر میمند». *پنجمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی*، ۱۷-۱.
- فخرایی، حسین (۱۳۸۶). آموزش سیاره، سایت www.M-Learning.ir.
- کریمی، یوسف (۱۳۸۰). *روان‌شناسی تربیتی*. چاپ بیست و یکم. ارسباران.
- موسوی نسب، محمدرضا (۱۳۸۸). «انگیزش و یادگیری». *نشریه اسلام و پژوهش‌های تربیتی*، شماره ۱.
- نعیمی، حسینی و همکاران (۱۳۹۱). «یادگیری تلفیقی و تأثیر آن بر انگیزه تحصیلی و رضایتمندی دانشجویان»، *نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش*. سال هفتم، جلد ۷، شماره ۱، ۲۳-۳۲.
- نجفی، مینا (۱۳۸۵). «تأثیر کاربرد کامپیوتر بر یادگیری دانش‌آموزان مقاطع متوسطه شهر تالش». *پایان‌نامه کارشناسی علوم تربیتی*، دانشگاه پیام‌نور خلخال.
- Attewell J(2004). *Mobile learning any time everywhere*, A book of papers from Mlearn, Mlearn conference papers, Published by the learning and skills development agency, enquiries@LSDA.org.uk.

- Al-Kahtani S.A(2001). *Computer-Assisted language learning in EFL instruction at selected Saudi Arabian Universities: Profiles' of faculty* Unpublished doctoral dissertation, Indian University of Pennsylvania, A.
- Balasundaram S. R. & Ramadoss B(2007). *SMS for Question-Answering in the m-learning Scenario.*" Department of Computer Applications, National Institute of Technology Tiruchirappalli, Tamil Nadu, India, *Journal of Computer science*, Vol.3, No.2, 2008, pp.119-121.
- Bull G. Beyond e-learning: Practical insights from the USA," University of Abertay Dundee, Report of DTI Global watch Mission.
- C. Montgomery & J. Seale (Eds.)(2007), *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications*, pp.3930-3935. Chesapeake, VA: AACE.
- Chuan Kung S. and Chuo T.W(2002). Student State University, The original article is published at:<http://www.teslej.org/wordpress/issues/volume6/ej21/ej21a2/>.
- Dela Cal-Fasoni L(2001). A Technology to perception of English learning through Enhance Teaching and Learning. Front Row ESL/EFL websites. Teaching English as Phonics: Acal Filed Test, Mal. *California second or Foreign Language*, Vol.6, No.1, State University.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2012). *Motivation, personality, and development within embedded social contexts: An overview of self-determination theory.* In R. M. Ryan (Ed.), *Oxford handbook of human motivation* (pp. 85-107). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Jimoyiannis A. & Komis V (2000). *Computer Trajectory Motion.* Computers & Education, ppt183_154.
- Pekrun, T., Frenzel, A. C., Barchfeld, P., & Perry, R. P. (2011). Measuring emotions in students' learning and performance: The Achievement Emotions Questionnaire (AEQ). *Contemporary educational psychology*, 36(1), 36-48.
- Squires D(1999). Educational Software for and Learning: Subversive Use and Volatile Design. *Educational Technology*, Vol.39, No.3, 48-53.
- Tsai R. & Jenks M (2007). *Using Computer Multimedia in the Classroom a Teacher Guided Mode: Vocabulary Acquisition in a University EFL Setting in Taiwan.* In C. Montgomery & J. Seale (Eds.), *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications*, pp.4038-4043. Chesapeake, VA: AACE.
- Volvy P. Shah-Hosseini SA. *Identify the benefits and drawbacks of using mobile education of Shahid Chamran University;* the first International Conference on Modern Thought Research, 2011 the original article is published at: <http://rms.scu.ac.ir/Public/Teacher/ViewArticleInC.aspx?ID=15729>
- Wang & Ryu, H(2009). Not SMS, but mobile quizzes: Designing a mobile learning application for university students. *Int. J. Education*, Vol.17, No. 3, 2002, pp.162-.071 *Mobile Learning and Organization*, Vol.3, No.4pp.351-365.
- Zoofan Sh(2006). *Utilizing Modern Technologies in Education*, Tehran: SAMT.

Mobile Learning Instruction and its Effect on the Lack of Motivation Caused by the Corona Period (How I got Saman interested in learning)

Reza Sheybani Far¹

Abstract

Unmotivation or lack of motivation refers to people who do not receive any motivation - inner satisfaction and value or external incentives - for their activities and therefore avoid doing them. The difficult conditions of education in the corona period had made students unmotivated to learn. Therefore, this study was conducted with the aim of teaching in a mobile learning method and its effect on students' lack of motivation towards school. The research method was action research and the participant was an elementary school student in Ashtrinan region in the academic year 1400-99. Information about the main issue was collected through observations, interviews and questionnaires. One of the main solutions was the new teaching and mobile learning technologies that were done for him. The obtained information was analyzed using a descriptive method and the relationship between mobile learning and motivation was confirmed. The results showed that mobile learning that has been done through new technologies has a significant effect on motivation and can reduce student lack of motivation from school.

Keywords: Lack of Motivation, Mobile Learning, Corona Period, Student, Technology, School

---

1. Teacher, Boroujerd, IRAN. Corresponding Author, rezasheybani1996@yahoo.com